

“Package of Practices of Mustard”

सरसों की खेती पद्धति

जलवायु एवं मिट्टी:

- सरसों के लिए ठंडा और शुष्क मौसम उपयुक्त है.
- अच्छे जल निकास वाली बलुई से बलुई दोमट मिट्टी सरसों की खेती के लिए उपयुक्त है.
- सिंचित अथवा असिंचित हलकी लवणीय मिट्टी सरसों की खेती के लिए उपयुक्त मानी जाती है.

- गहरी जमीन जहाँ पानी भरता है सरसों की खेती के लिए उपयुक्त नहीं मानी जाती है.

भूमि की तैयारी:

- १-२ गहरी जुताई मिट्टी पलट हल (डिस्क पलाउ) से मई जून के महीने में करनी चाहिए.
- २-३ जुताई हेरॉरिया या कल्टीवेटर से करके पाटा लगाकर मिट्टी को भुरभुरी कर देनी चाहिए जिससे फसल का अंकुरण अच्छा होगा तथा भूमि में नमी लंबे समय तक बनी रहेगी.

बुवाई का तरीका एवं समय:

- सरसों की बुवाई सीड ड्रिल द्वारा पंक्तियों में करना उपयुक्त है.
- बीज की बुवाई २.५-३.० सेमी की गहराई पर करना उपयुक्त है.
- १५ सितम्बर से ३१ दिसम्बर
- सरसों की बुवाई करते समय तापमान २० डिग्री सेल्सियस से अधिक नहीं होना चाहिए.

बीज की दर:

- सरसों की बुवाई ०.८०० से १.००० किग्रा प्रति एकड़ की दर से करनी उपयुक्त है

पौधे से पौधे एवं पंक्ति से पंक्ति की दुरी:

- सिंचित भूमि में पंक्ति से पंक्ति की दुरी ३५-४५ सेमी तथा पौधे से पौधे की दुरी १५ सेमी रखनी चाहिए.

- प्रति एकड़ ८५०००-१००००० पौधे होने चाहिए अतः फसल की बुवाई के दो सप्ताह के बाद विरलीकरण करके खेत में अनुकूलतम पौधों की संख्या बनाये रखना चाहिए.

खाद एवं उर्वरक प्रबंधन:

- प्रति एकड़ १० टन अच्छी तरह से सड़ी हुई गोबर की खाद डालनी चाहिए.
- असिंचित भूमि में २५:१५:१५:१० किग्रा नाइट्रोजन, फास्फोरस, पोटाश एवं सल्फर प्रति एकड़ की दर से खेत में डालना उपयुक्त है.
- सिंचित भूमि में ४०:२०:२०:१८ किग्रा नाइट्रोजन, फास्फोरस, पोटाश एवं सल्फर प्रति एकड़ की दर से खेत में डालना उपयुक्त है.
- नाइट्रोजन की ५०% मात्रा बुवाई के समय और ५०% मात्रा पहली सिंचाई (३५-४५ दिन) के समय डालना उपयुक्त है.
- फास्फोरस, पोटाश एवं सल्फर की पूरी मात्रा बुवाई के समय डालना उपयुक्त है.
- उर्वरकों की उपयुक्त मात्रा के लिए अपने राज्य के कृषि विश्वविद्यालय द्वारा अनुमोदित दिशानिर्देशों का अनुसरण करना चाहिए.

अन्तः शस्य क्रियाएं:

- बुवाई के दो सप्ताह बाद निकाई गुडाई के साथ साथ विरलीकरण करके खेत में पौधों की अनुकूलतम संख्या बनाये रखें.
- समय से सिंचाई करें जिससे पौधों में शाखाओं की संख्या अधिक होगी.

कीट एवं रोग नियंत्रण:

- सफ़ेद रोली: - Mencozeb (Diathane M 45) @ 0.2% दवाई के २-३ स्प्रे १०-१२ दिन के अंतराल से करने चाहिए.
- डाउनी मिल्ड्यू: डाउनी मिल्ड्यू की रोकथाम के लिए Indofol M-45 or Captan @ 260 ग्राम दवा को 100 लीटर पानी में मिलाकर प्रति एकड़ स्प्रे करना चाहिए. यदि जरूरत पड़े तो १५ दिन के बाद दूसरा स्प्रे करना चाहिए.
- आर्टेन्टेरिया ब्लाइट: इसकी रोकथाम के लिए Mencozeb (Diathane M 45) @ 0.2% दवाई के २-३ स्प्रे १०-१२ दिन के अंतराल पर करने चाहिए.
- तना गलन रोग (Sclerotinia): पहली सिंचाई के एक सप्ताह के अंदर Metalaxyl/SAAF का छिड़काव करने से खेत में तना गलन रोग को फैलने से रोका जा सकता है.
- माहू: समय से बुवाई करें तथा नाइट्रोजन का इस्तेमाल कम करें. खेत में कीट दिखाई देने पर Thiamethoxam@ 80 ग्राम या Oxydemeton @ 250 मिली या Chlorpyrifos @ 200 मिली इनमें से किसी भी एक दवाई को 100-125 लीटर पानी में मिलकर प्रति एकड़ की दर से स्प्रे करें.

कटाई, मड़ाई एवं भंडारण:

- सरसों की कटाई का सही समय तब होता है जब 75-80% फलियाँ पीली हो जाएँ और बीज कठोर और चमकदार दिखने लगें। अधिक देर करने पर फलियाँ फट सकती हैं और दाने झाड़ सकते हैं, जिससे उपज कम हो सकती है।

- फसल काटने के 6-8 दिन तक फसल को खेत में सुखाकर फसल की मड़ाई करनी चाहिए.

- जब फसल में ६-८% नमी हो तभी उसका भंडारण करना चाहिए ताकि उत्पाद की गुणवत्ता बनी रहे.

विना शर्ष की सलाह:

- प्रति एकड़ १० टन अच्छी तरह से सड़ी हुई गोबर की खाद डालनी चाहिए.
- अधिक उत्पादन लेने के लिए बुवाई के ३५-४५ दिन बाद फसल को पानी लगाना चाहिए.
- सरसों की फसल में अधिक पानी नहीं लगाना चाहिए ताकि फसल में रोग कम लगे.
- अपने निकटतम केंवीके, कृषि विभाग या राज्य के कृषि विश्वविद्यालय द्वारा अनुमोदित दिशानिर्देशों का अनुसरण करना चाहिए.

नोट:

- उचित उपाय करने के लिए निकटतम कृषि विज्ञान केंद्र या कृषि विभाग या कृषि विश्वविद्यालय के वैज्ञानिक से संपर्क करने की सलाह दी जाती है।
- उत्तम प्रबंधन और अनुकूल जलवायु परिस्थितियों में अच्छी उपज की उम्मीद की जा सकती है।

সৰিয়হ খেতি কৰা বাবে ব্যৱহাৰিক নীতি

মাটি :

- উত্তৰ ভাৰতৰ বালি বা বালি-লোম মাটি আৰু উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ হালধীয়া-বদামী পৰা ক'লা মাটিৰ বাবে উপযোগী।
- অলপ লবণাক্ততাসম্পন্ন সেচযুক্ত বা বৰষুণ নিৰ্ভৰ মাটিও ৰাই চাষৰ বাবে উপযুক্ত।
- নিম্নাঞ্চল বা জলাবদ্ধ জমিত ৰাই হাইব্ৰিড চাষ এৰাই চলিব।

জমি সাজু কৰা :

- মে-জুন মাহত ১-২ বাৰ গভীৰ গ্ৰীষ্মকালীন চাষ আবশ্যক।
- ২-৩ বাৰ হেৰো বা চাষেৰে মাটি চোফাচোফ কৰি নৱম আৰু ভিজা অৱস্থালৈ নিয়া উচিত।
- লাইন ভিত্তিত বপন কৰা ভাল, সীড ড্ৰিলাৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ পৰামৰ্শ।

ফচলৰ সময় আৰু বপনৰ সময়:

- ৰবি মৌচুম: ১৫ ছেপ্টেম্বৰৰ পৰা ৩১ ডিচেম্বৰলৈ।

বীজৰ হাৰ :

- প্ৰতি একৰত ০.৮-১.০ কেজি বীজৰ প্ৰয়োজন।

বপনৰ গভীৰতা:

- ২.৫ চেমি – ৩.৫ চেমি।

বপনৰ দূৰত্ব (Spacing):

- সেচযুক্ত অঞ্চলত:

সারি-সারি দূৰত্ব: ৩৫–৪৫ চেমি

গছ-গছৰ দূৰত্ব: ১৫ চেমি

- ২ সপ্তাহৰ পিছত ৮৫,০০০-১,০০,০০০ গছ/একৰ ৰোপণ জনসংখ্যা বজাই ৰখা উচিত।

সাৰ ব্যৱস্থাপনা :

- বৰষুণ নিৰ্ভৰ অঞ্চল: NPKS অনুপাত ২৫:১৫:১৫:১০ কেজি/একৰ
- সেচযুক্ত অঞ্চল: NPKS অনুপাত ৪০:২০:২০:১৮ কেজি/একৰ
- নাইট্ৰজেন ২ ভাগত দিয়ক:
- ৫০% বপনৰ সময়
- ৫০% প্ৰথম সেচৰ সময় (বপনৰ ৩৫–৪৫ দিন পিছত)
- ফচল ৰোপণৰ সময়তে ফচফ'ৰাছ, পটাছ আৰু ছালফাৰ সম্পূৰ্ণ হাৰত দিয়ক।

- সঠিক ডোজৰ বাবে নিজ অঞ্চলৰ SAU-ৰ নিৰ্দেশনা অনুসৰণ কৰক।

আন্তঃ পৰিচৰ্যা:

- ৰোপণৰ ২ সপ্তাহ পিছত একোটা পাতল কৰা আৰু আগছা আতঁ ৰোৱা ফলনৰ বাবে উপকাৰী।
- সময়মতে সেচ দিলে আগছা নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ভাল শাখা-বৃদ্ধি হয়।

ৰোগ আৰু কীট নিয়ন্ত্ৰণ :

- White rust: ১০–১৫ দিনৰ ব্যৱধানত ২–৩ বাৰ Mencozeb (Diathane M-45) @ ০.২% হাৰে স্প্ৰে কৰক।
- Downey Mildew: Indofol M-45 বা Captan @ ২৬০ গ্ৰাম/১০০ লিটাৰ পানী/একৰ হাৰে স্প্ৰে কৰক, প্ৰয়োজনত ১৫ দিনৰ পাছত পুনৰাবৃত্তি কৰক।
- Alternaria Blight: Mencozeb (Diathane M-45) @ ০.২% হাৰে ২–৩ বাৰ স্প্ৰে কৰক।
- Sclerotinia Stem Rot: প্ৰথম সিঞ্চনীৰ এক সপ্তাহৰ ভিতৰত মেটোলাক্সিল বা ছাফৰ স্প্ৰে প্ৰয়োগ কৰিলে খেতিত ক্ষ ্লেৰোটিনিয়া ৰোগৰ বিস্তাৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰাত সহায়ক হয়
- Aphid আক্ৰমণ:
- সময়মতে ৰোপণ কৰক।
- অধিক নাইট্ৰজেন ব্যৱহাৰ এৰাই চলিব।
- প্ৰয়োজনত তলৰ যিকোনো এবিধ কীটনাশক স্প্ৰে কৰক:
 - Thiamethoxam @ ৮০ গ্ৰাম/একৰ
 - Oxydemeton @ ২৫০ মিলি./একৰ
 - Chlorpyrifos @ ২০০ মিলি./একৰ
 - পানী: ১০০–১২৫ লিটাৰ/একৰ।

কটা, মাডনি আৰু সংৰক্ষণ :

- ফচল physiological maturity-ত (ফচলৰ গুটি পইচা হালধীয়া হ'লে) কটা উচিত।
- কটাৰ পিছত ৬-৮ দিন ৰোদত ভালদৰে শুকুৱাব লাগিব।
- ৬–৮% আৰ্দ্ৰতা বজাই ৰাখি সংৰক্ষণ কৰিলে গুণমান ভাল থাকে।

অতিৰিক্ত খৰচ নেহোৱা ব্যৱস্থা (No Cost Inputs):

- গ্ৰীষ্মত প্ৰতি একৰত ১০ টন গোবৰ/কম্পোষ্ট দিয়ক — ফলন বেছি হয়।
- বপনৰ ৩৫–৪৫ দিন পিছত একোটা সেচ দিয়ক — ভাল ফলনৰ বাবে সহায়ক।

- সেচ অধিক দিলে ৰোগৰ চাপ বৃদ্ধি পায়, সেয়ে বেছি সেচ এৰাই চলিব।

উল্লেখ্য-

- অধিক তথ্য আৰু ক্ষেত্ৰভিত্তিক পৰামৰ্শৰ বাবে ওচৰৰ KVK, কৃষি বিভাগ বা কৃষি বিজ্ঞানীৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।
- সঠিক ব্যৱস্থাপনা আৰু অনুকূল বতৰ থাকিলে উৎ পাদন অধিক আশা কৰিব পাৰি।

সৰিয়া চাষেৰ জন্য অনুশীলন প্ৰস্তুতি

মাটি :

- উত্তৰ ভাৰতৰ বালৈ থেকে বেলে- দোআৰ্শ মাটি এবং উত্তৰ ও উত্তৰ-পূৰ্ব ভাৰতেৰ হালকা বাদামি থেকে কালচে মাটি উপযোগী।
- বৃষ্টিনিৰ্ভৰ /সেচযুক্ত হালকা লবণাক্ত মাটিতে সৰিয়া চাষ ভালো হয়।
- নিচু জমি ও জলাবদ্ধ এলাকায় সৰিয়া হাইব্ৰিড চাষ এড়ানো উচিত।

জমি প্ৰস্তুতি :

- মে-জুন মাসে ১–২ বাৰ গভীৰ গ্ৰীষ্মকালীন চাষ আবশ্যক।
- ২-৩ বাৰ হাৰো/চাষেৰ মাধ্যমে বীজ অঙ্কুৰোদগম ও আৰ্দ্ৰতা ধৰে ৰাখাৰ উপযুক্ত জমি তৈৰি কৰা হয়।
- লাইন ভিত্তিক বপন সীড ড্ৰিলাৰ ব্যবহাৰ কৰে কৰা উত্তম।।

ফসলেৰ মৌসুম ও বপনেৰ সময় :

- ৰবি মৌসুম : ১৫ সেপ্টেম্বৰ থেকে ৩১ ডিসেম্বৰ।
- বীজেৰ পৰিমাণ : ০.৮-১.০ কেজি/একৰ।
- বপনেৰ গভীৰতা : ২.৫ সেমি – ৩.৫ সেমি।

দূৰত্ব :

- সেচযুক্ত জমিতে: সারি থেকে সারি – ৩৫–৪৫ সেমি; গাছ থেকে গাছ – ১৫ সেমি
- লাইন ভিত্তিক বপন সবসময়ই উত্তম।
- ২ সপ্তাহ পৰ প্ৰতি একৰে ৮৫,০০০ – ১,০০,০০০ গাছেৰ আদৰ্শ জনসংখ্যা বজায় ৰাখতে হবে।।

পুষ্টি ব্যবস্থাপনা :

- বৃষ্টিনিৰ্ভৰ জমি: NPKS অনুপাত ২৫:১৫:১৫:১০ কেজি/একৰ
- সেচযুক্ত জমি: NPKS অনুপাত ৪০:২০:২০:১৮ কেজি/একৰ
- নাইট্ৰজেন ২ কিস্তিতে প্ৰয়োগ কৰুন: ৫০% বপনেৰ সময় এবং বাকি ৫০% প্ৰথম সেচেৰ সময় (বপনেৰ ৩৫–৪৫ দিন পৰে)।
- সমস্ত ফসফৰাস, পটাশ ও সালফাৰ বপনেৰ সময় প্ৰয়োগ কৰুন।
- সঠিক মাত্ৰা ও প্ৰয়োগেৰ জন্য নিজ কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়েৰ (SAU) নিৰ্দেশনা অনুসৰণ কৰুন।।

আন্তঃপৰিচৰ্যা পদ্ধতি :

- বপনেৰ ২ সপ্তাহ পৰ একবাৰ আগছা পৰিষ্কাৰ ও পাতলা কৰা ফলন বৃদ্ধিতে সহায়ক।
- সময়মতো সেচ দিলে আগছা নিয়ন্ত্ৰণ সহজ হয় এবং শাখা বৃদ্ধিতে সহায়তা কৰে।।

ৰোগ ও পোকামাকড় নিয়ন্ত্ৰণ :

- হোয়াইট ৰস্ট: ২–৩ বাৰ স্প্ৰে কৰুন, প্ৰতি ১০–১৫ দিনেৰ ব্যবধানে, Mencozeb (ডাইথেন এম-৪৫) @ ০.২% হাৰে।
- ডাউনি মিলডিউ: Indofol M-45 বা ক্যাপটান @ ২৬০ গ্ৰাম/১০০ লিটাৰ পানি/একৰ হাৰে স্প্ৰে কৰুন। প্ৰয়োজনে ১৫ দিন পৰ পুনৰায় স্প্ৰে কৰুন।
- অল্টাৰনাৰিয়া ব্লাইট: Mencozeb (ডাইথেন এম-৪৫) @ ০.২% হাৰে ২–৩ বাৰ স্প্ৰে কৰুন, ১০–১৫ দিনেৰ ব্যবধানে।
- ক্ষ লেৰোটিনিয়া স্টেম ৰট: প্ৰথম সেচেৰ এক সপ্তাহেৰ মধ্যে মেটোলাক্সিল বা সাফেৰ স্প্ৰে মাঠে ক্ষ লেৰোটিনিয়া ৰোগেৰ বিস্তাৰ নিয়ন্ত্ৰণে সহায়ক হতে পাৰে।
- এফিড আক্ৰমণ:
- সময়মতো বপন কৰুন
- অতিৰিক্ত নাইট্ৰজেন ব্যবহাৰ এড়িয়ে চলুন
- আক্ৰমণ দেখা দিলে যেকোনো একটী স্প্ৰে কৰুন:
 - থায়োমেথক্সাম @ ৮০ গ্ৰাম
 - অক্সিডেমেটন @ ২৫০ মিলি
 - ক্লোৰপাইৰিফ'স @ ২০০ মিলি

(প্ৰতি একৰে ১০০–১২৫ লিটাৰ পানিতে)।।

কাটা, মাড়াই ও সংৰক্ষণ

- ফসলেৰ শাৰীৰবৃত্তীয় পৰিপৰ্কতাৰ সময় (ফিকে হলুদ ৰঙেৰ ফল দেখা গেলে) কাটা উচিত।
- ফসল কাটাৰ পৰ মাঠে ৬–৮ দিন ৰোদে শুকানো জৰুৰি।
- মাটা ডাইইংৰ পৰ ৬-৮% আৰ্দ্ৰতা মাত্ৰায় সংৰক্ষণ কৰলে ফসলেৰ গুণমান বজায় থাকে।।

খৰচবিহীন চৰ্চা (No-cost inputs)

- প্ৰতি একৰে ১০ টন গোবৰ সাৰ গ্ৰীষ্মে প্ৰয়োগ কৰলে ফলন বাড়ে।
- বপনেৰ ৩৫–৪৫ দিন পৰ সেচ দিলে ভালো ফলন হয়।
- সৰিয়াৰ জমিতে অতিৰিক্ত সেচ এড়ানো উচিত—এতে ৰোগেৰ চাপ কম়ে।।

উল্লেখ্য-

- অনুকূল ব্যবস্থাপনা ও জলবায়ুৰ আওতায় ভালো ফলন প্ৰত্যাশিত।
- বিস্তাৰিত পৰামৰ্শেৰ জন্য কাছেৰ K V K , কৃষি দপ্তৰ বা কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়েৰ বিজ্ঞানীদেৰ সঙ্গৈ যোগাযোগ কৰুন।

ଘୋରିଷ ଚାଷ ପାଇଁ ପଦ୍ଧତି

ମାଟି :

- ଉତ୍ତର ଭାରତର ବାଲିଅଣୁ ବାଲିଆ ଦୋରଘା ମାଟି, ଉତ୍ତର ଅଂଶ ଏବଂ ଭାରତର ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ଭାଗରେ ଥାଲୁକା ବାମାନାମ୍ବୁ କଳା ମାଟ
- ଘାମାନ୍ୟ ଲୁଣିଆ ଥିବା ଘମପୁ ଓଷାଳକ / ଜଳସେଚିତମାଟିଘୋରିଷ ଫସଲ ଚାଷ ପାଇଁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ।

- ଘୋରିଷ ହାଇବ୍ରିଡ଼ ଚାଷ ପାଇଁ ନିମ୍ନ ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଜଳବନ୍ଦୀ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଏଗାର ବିଘାଯିବା ଉଚିତ ।

କ୍ଷେତ ପ୍ରସ୍ତୁତି :

- ମେ-ଜୁନ୍ ମାସରେ ଘୌରଝାଝ ପାଇଁ-୨ ଗ୍ରୀଷ୍ମକଳାନ ଗଭୀର ହଳ କରଝାବଶ୍ୟକ ।
- ବିହନ ଅଳ୍ପଜିଡ଼ ହେବା ଏବଂ ଆର୍ତ୍ତତା ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ପୁଷ୍ଟ ମାଟି ି ଗଠନ ପରିବେଶ ସୋଗାଇବା ପାଇଁ ୨-୩ଥର ହାଗୋଇଂ/ହଳ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ବିହନ ଟ୍ରଲର ସାହାଯ୍ୟରେ ଥିଞ୍ଜିଣା ସର୍ବତ୍ରା ପଦମଯୋଗ ।

ଫସଲ ଉତ୍ତ ଏବଂ ବୁଣା ଘମୟ :

- ଉଦିରତ୍ତ :୧୫ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ରୁ ୩୯ ଓକ୍ଟୋବର
- ବିହନ ହାର : ୦.୮-୧.୦ କିଲୋଗ୍ରାମ/ଏକର
- ବୁଣାର ଗଭୀରତା : ୨. ୫ ସେମି- ୩. ୫ ସେମି

ବ୍ୟବଧାନ :

- ଜଳସେଚିତ ଅଞ୍ଚଳ: ୩୫ - ୪୫ ସେମି (RxRx) X ୧୫ ସେମି (PxPx)
- ଧାତିବୁଣା ସର୍ବତ୍ରା ପଦମ କରାଯାଏ ।
- ବୁଣିବାର 2 ପତ୍ରାହ ପରେ ପ୍ରତି ଏକର ଗଛ ସଂଖ୍ୟା 85,000 ରୁ ୧,00,000 ଗଛ ବଜାୟ ରଖନ୍ତୁ ।

ପୁଷ୍ଟିକର ପରିଚାଳନା:

- ବର୍ଷାଜଳ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅଞ୍ଚଳ: ୨୫:୧୫:୧୫:୧୦ କିଗ୍ରା NPKS /ଏକର ।
- ଜଳସେଚିତ ଅଞ୍ଚଳ: ୪୦:୨୦:୨୦:୧୮ କିଗ୍ରା NPKS /ଏକର ।
- ନାଲଟ୍ରୋଜେନ୍ ଡୁଇଡ଼ିଂ ଭାଗରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଉଚିତଂ : ବୁଣାବେଳେ ୫୦% ନାଲଟ୍ରୋଜେନ୍ ଏବଂ ବୁଣାର ୩୫-୪୫ ଡ଼ସେରେ ପ୍ରଥମ ଜଳସେଚନ ଘମୟରେ ୫୦% ।
- ବିହନ ଘମୟରେ ଫସଫଟରସ୍, ପଟାସ ଏବଂ ସଲଫଟର ସମସ୍ତ ମାତ୍ରା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଉଚିତ ।
- ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ସାର ଡୋଜ୍ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର ସମ୍ପୃକ୍ତ SAU ରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତୁ ।

ଆନ୍ତଃକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଥା:

- ସପ୍ତାହର 2 ପତ୍ରାହ ପରେ ଥରେ ପତଳା କରିବା ଏବଂ ଘାସ ଶାଢ଼ଙ୍ଗସାରିଷ ହାଇବ୍ରିଡ଼ ରୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଅମଳ ପାଇଁ ଲାଭବାୟକ ହେବ ।
- ଘମୟାନୁସାରେ ଜଳସେଚନ ଫସଲରେ ଉତ୍ତମ ଘାସ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ଶାଖା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ।

ଜାବପତଳ ଏବଂ ରୋଗ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ:

- ଧଳା ଜଳଜି: ୧୦ ରୁ ୧୫ ଦିନ ବ୍ୟବଧାନରେ ମେନକୋଜେଡ଼ (ଡାଏଥାନ୍ ଏମ୍ ୪୫) @ ୦.୨% ସ୍ତ୍ରେ କରନ୍ତୁ ।
- ଡାଉନି ମିଲଡିଓ: ରୋଗ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ପ୍ରତି ଏକର ପ୍ରତି ୨୨୦ ଗ୍ରାମ/୧୦୦ ଲିଟର ପାଣିରେ ଡେଗ୍ଡାଫିଲ୍ ଏମ୍-୪୫ କିମ୍ବା କ୍ୟାପ୍ଟାନ୍ ସ୍ତ୍ରେ କରିବା ଉଚିତ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ୧୫ ଦିନ ବ୍ୟବଧାନରେ ସ୍ତ୍ରେ କରନ୍ତୁ ।
- ଅଲ୍ଟରନାିଆ ବ୍ଲାଜିଃ: ୧୦ ରୁ ୧୫ ଦିନ ବ୍ୟବଧାନରେ ମେନକୋଜେଡ଼ (ଡାଏଥାନ୍ ଏମ୍ ୪୫) @ ୦.୨% ସ୍ତ୍ରେ କରନ୍ତୁ ।
- ସ୍କ୍ଲେରୋଟିନିଆ ଷ୍ଟେମ୍ ରଟ: ପ୍ରଥମ ଜଳସେଚନର ଗୋଟିଏ ପତ୍ରାହ ମଧ୍ୟରେ ମେଟାଲାକ୍ସିଲ୍ /SAAF ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଦ୍ୱାରା କ୍ଷେତରେ ସ୍କ୍ଲେରୋଟିିଆ ବ୍ୟାପିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିପାରେ ।
- ଏଫଡ଼ ଆକ୍ରମଣ: ଫସଲର ଘମୟାନୁସାରେ ବୁଣା । ନାଲଟ୍ରୋଜେନ୍ ସାରର ଅଫସ୍ଥଳ ବ୍ୟବହାର ଏଗାରୁ । ଯଦି କ୍ଷେତରେ ପୋକ ଆକ୍ରମଣ ବୋଧାଯାଏ, ତେବେ ଏକର ପ୍ରତି ୧୦-୧୨୫ ଲିଟର ପାଣିରେ ମିଶାଇ ଥାଇମୋଥୋଗ୍ରାମ୍ ା ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ଅଲ୍ଡିଡେମେଟନ୍ ୨୫୦ ମିଲି କିମ୍ବା ଷ୍ଟୋରପାଲରିଫ୍ ୨୦୦ ମିଲିଂ ଯେପରିକି ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ କୀଟନାଶକ ସ୍ତ୍ରେ କରନ୍ତୁ ।

ଅମଳ, ବାଟା ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ:

- ଫସଲର ଶାରୀରିକ ପରିସ୍ଥିତା ଘମୟରେ ଅମଳ କରାଯିବା ଉଚିତଂ ସାହା ଫସଲରେ ଟିକା ଜଳଦିଆ ରକ୍ଷଣ ତାଳ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରିବ ।
- କ୍ଷେତରେ ଘୋରିଷ ଫସଲକୁ ଶେଷିବା ପୂର୍ବରୁ ୧-8 ଦନ୍ତୁର୍ଯ୍ୟରେ ଶୁଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ଭଲ ବୁଣକାଳା ଉତ୍ପାଦନ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ୧-8% ଆର୍ତ୍ତତାରେ ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କୌଣସିଗର୍ବ ନାହିଁ:

- ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ପ୍ରେଷକର ପାଇଁ 10 ଦନ୍ ସଂଘର୍ଷଭମ୍ପ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଅମଳ ଗୁରୁ ସର୍ବାଧିକ ହୁଏ ।
- ବୁଣିବାର 35-45 ଦିନପରେ ଫସଲକୁ ଜଳସେଚନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଅମଳ ସର୍ବାଧିକ ହୁଏ ।
- ଘୋରିଷ କ୍ଷେତକୁ ଅଧିକ ଜଳସେଚନ ଦେବାକୁ ନ୍ତୁରୁ ଗୁହଳ୍ପ ସାହା କ୍ଷେତରେ ରୋଗ ଚାପ କମ କରିବାର ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

ଟିପ୍ପଣୀ:

- ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ପାଇଁ ନକ